

УДК 332.14

**ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ
В ПРОЦЕСІ МІСЬКОГО УПРАВЛІННЯ****Мельникова М.В., д.е.н.***E-mail: marvit63@mail.ru***Сорокін Б.А., к.е.н.***E-mail: bas0953@gmail.com***Косицький К.В.***E-mail: Kvk0979@gmail.com**Інститут економіко-правових досліджень НАН України*

У статті розглядаються питання організації взаємовигідного співробітництва органів місцевого самоврядування з підприємствами та об'єднаннями, які здійснюють діяльність на території міста. Проаналізовано досвід конструктивної взаємодії представників влади та бізнесу при вирішенні проблем міського розвитку. Розглянуто види та рівні партнерства влади та бізнесу. Розкрито зміст і особливості використання різних форм взаємодії влади та бізнесу. Визначено показники оцінки впливу партнерства влади та бізнесу на соціально-економічний розвиток міста. Виявлено переваги великого бізнесу (масштаб діяльності, стійкість, соціальна значимість, спеціалізація, забезпеченість ресурсами, комплексність, адаптованість), які сприяють успішній реалізації проектів розвитку міста. Обґрунтовано необхідність забезпечення взаємодії влади та бізнесу в системі стратегічного планування міського розвитку. Розроблено пропозиції щодо використання міською владою механізму інвестиційної лояльності щодо потенційних інвесторів.

Ключові слова: організація, взаємодія, влада, бізнес, міське управління

UDC 332.14

**PROBLEMS OF INTERACTION BETWEEN LOCAL AUTHORITIES
AND BUSINESS IN THE PROCESS OF URBAN MANAGEMENT****Melnikova M.V, Doctor of Economics***E-mail: marvit63@mail.ru***Sorokin, B.A, PhD in Economics***E-mail: bas0953@gmail.com***Kositskiy K.V.***E-mail: Kvk0979@gmail.com**Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine*

The article examines the organization of mutually beneficial cooperation between local governments and enterprises and associations that operate in the city. Experience of constructive interaction between representatives of government and business in solving urban problems has been analyzed. Types and levels of government and business partnerships have been considered. The content and features of the use of different forms of

interaction between government and business has been disclosed. Indicators for assessing the impact of the partnership between business and government on socio-economic development of the city have been identified. The advantages of big business, including the scale of activity, stability, social significance, specialization, availability of resources, complexity, and adaptability have been identified. These benefits contribute to the success of big business in the implementation of urban development projects. The need for interaction between business and government in the strategic planning of urban development has been justified. Proposals have been developed for use by the city authorities' mechanism of investment loyalty to potential investors.

Keywords: organization, collaboration, government, business, urban management

Актуальність проблеми. Вирішення завдань міського соціально-економічного розвитку нерозривно пов'язано із характером взаємовідносин, які виникають між органами місцевого самоврядування та підприємствами й об'єднаннями, які здійснюють господарську діяльність на території міста. Це пов'язано як із наповненням місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень, так із недостатністю власних ресурсів у органів місцевого самоврядування для розвитку території міста та необхідністю залучення потенціалу господарюючих суб'єктів різних форм власності, зокрема великих містоутворюючих підприємств та об'єднань. Містоутворюючі підприємства та об'єднання є основою економіки міста, відіграють досить значну, а в невеликих містах, визначальну роль у житті міста, і тому органи міського управління зацікавлені у розвитку взаємовигідного партнерства з ними. Організація взаємовигідних партнерських відносин саме з цією категорією господарюючих суб'єктів є достатньо серйозним і складним завданням, що обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми взаємодії між владою та бізнесом на державному, регіональному та місцевому рівні досліджено вітчизняними та зарубіжними вченими та практиками, зокрема у монографіях: Мельник А.Ф. та Монастирського Г.Л. [1], Уколова В.Ф. [2]; статтях Ємельянова В.М. [3], Квітки С.А. [4], Коха І.А. [5], Сментіної Н.В. [6], Франка Ф. та Смига А. [7] та ін. Ними розкриті теоретичні та прикладні аспекти здійснення партнерських відносин між владою та бізнесом з урахуванням європейського досвіду. Проте питання забезпечення взаємовигідних відносин між органами місцевого самоврядування та господарюючими суб'єктами різних форм власності щодо вирішення завдань міського економічного та соціального розвитку потребують подальшого опрацювання, що і визначає мету і завдання цього дослідження.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні пропозицій, щодо забезпечення ефективної взаємодії влади і бізнесу в процесі міського управління за рахунок організації взаємовигідних відносин.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вітчизняний та зарубіжний досвід свідчить, що конструктивна взаємодія представників влади й бізнесу при вирішенні соціально значущих проблем території, яка здійснюється в рамках чинного законодавства та спрямована на проведення раціональної соціально-економічної політики, являє собою соціальне партнерство або публічно-приватне партнерство [3,4,7,8]. При цьому органи влади використовують різні форми прямого фінансування робіт з виконання суспільно значущих програм (державні гранти, довготривалі субсидії, оплата робіт і послуг за контрактами та договорами, цільове фінансування за заявками) та розгалужену сукупність податкових пільг, що надаються некомерційним організаціям, а також фізичним та юридичним особам, які надають фінансову та іншу допомогу некомерційним та благодійним організаціям. У результаті виникла сукупність механізмів взаємодії влади та бізнесу при вирішенні соціально значущих завдань, включаючи державне соціальне замовлення, соціальне обслуговування, державне соціальне спонсорство, стимулювання соціальної активності прямим фінансуванням [3.с.108].

На місцевому рівні найпоширенішим механізмом взаємодії між владою та бізнесом виступає соціальне та публічно-приватне партнерство. Прикладом є досвід соціального партнерства вертикально-інтегрованої компанії ДТЕК з органами місцевого самоврядування Донецької області. За даними офіційного сайту компанії ДТЕК у відповідності до Меморандуму про співпрацю з питань соціально-економічного розвитку між ДТЕК та органами місцевого самоврядування Донецької області, підписаного у жовтні 2013 р., було інвестовано у реалізацію соціальних програм 29,7млн. грн. Програми соціального партнерства реалізуються у містах: Донецьк, Курахово, Зугрес, Кировське, Добропілля, Моспино та Марьїнка. Загальний обсяг фінансування розподілено між такими напрямками: на підвищення енергоефективності спрямовано 14,8 млн. грн.; на розвиток соціально-значущої інфраструктури - 7,5 млн. грн.; на поліпшення охорони здоров'я - 5,1 млн. грн.; на розвиток бізнес-середовища - 1,7 млн. грн.; на підвищення активності громад - 0,6 млн. грн. Крім того продовжує реалізовуватися проект «Місто своїми руками», у рамках якого проводиться конкурс

проектів жителів з облаштування території свого проживання. На впровадження кращих ідей виділено понад 1,5 млн. грн. У містах Зугресі і Добропіллі також реалізується проект по підтримці соціального підприємництва з метою підвищення конкурентоспроможності і економічного потенціалу. Також у 2013 р. при партнерстві з Фондом Східної Європи і Асоціацією «Соціально-економічні стратегії і партнерства» створено цільовий фонд зворотних безвідсоткових кредитів для підтримки реалізації бізнес-планів підприємців.

Здійснення таких масштабних дій щодо соціального партнерства між владою та бізнесом потребує відповідного теоретико-методичного забезпечення. Розглянемо та узагальнимо деякі аспекти цього забезпечення, які використовуються органами міського управління при прийнятті рішень, спрямованих на організацію ефективної взаємодії між владою та бізнесом.

Слід зазначити, що взаємодія міста та бізнесу на міському рівні має складну систему відносин матеріально-майнового, фінансового та податкового характеру. Ці відносини прямо чи опосередковано впливають на соціально-економічний розвиток міста. Так, зокрема, ефективність господарської діяльності бізнесу є важливим чинником, що визначає характер соціально-економічного розвитку територій, на який він розташований. Особливо це стосується бюджетоутворюючих підприємств та об'єднань. Зниження обсягів виробництва і нестабільність фінансів господарюючих суб'єктів негативно впливає як на виробничий сектор економіки міста, але і на суміжні їм сектори послуг в системі міського господарства. Це потребує оцінки бюджетної та соціально-економічної значущості бізнесу для міста за показниками податкового навантаження; розрахунків з бюджетом; залежності від бюджету та заборгованості перед бюджетом, розміром соціальної сфери підприємства, якості благоустрою, забезпечення робочих місць та оплати праці[1,2].

Організаційно систему взаємовідносин влади та бізнесу можна класифікувати за видами, рівнями та формами. За видами відносини між владою та бізнесом можуть складати кооперацію, конкуренцію, конфронтацію, деструктивний або продуктивний конфлікт. Рівні взаємодії охоплюють: міжособисті відносини керівників, посадові взаємодії, а також взаємодії структурних підрозділів організації. Форми взаємодії включають: фінансову, нефінансову та податкову взаємодію, договірні відносини та муніципальне замовлення. У табл. 1 розкрито зміст та особливості форм взаємодії між владою та бізнесом в процесі міського управління.

Таблиця 1. *Форми взаємодії між владою та бізнесом в процесі міського управління*

<i>Форма взаємодії</i>	<i>Зміст та особливості здійснення</i>
Фінансова взаємодія	Передбачає пільгові інвестиції (кредити). Суб'єктом інвестицій (кредиту) може виступати будь-яка категорія потенційних інвесторів при опосередкованому участі міської адміністрації, що передбачає фінансову участь міста у прибутку підприємств та об'єднань
Податкова взаємодія	Через пільги з оподаткування прибутку підприємств стимулюється фінансування витрат у розширення: виробництва, невиробничої інфраструктури; малого підприємництва; зайнятості інвалідів та пенсіонерів; благодійної діяльності в соціально-культурній та природоохоронній сферах
Нефінансова взаємодія	Адміністративні обмеження і штрафи, що впливають на фінансовий результат
Договірні відносини	Укладаються органами місцевого самоврядування з підприємствами з метою спільного утримання та фінансування об'єктів соціально-культурного та побутового призначення, а також з метою співпраці при вирішенні завдань соціально-економічного розвитку території
Муніципальне замовлення	Доручення господарюючому суб'єкту виконати роботу (надати послугу, поставити товар), призначену для задоволення потреб міста, пов'язаних з реалізацією законодавчо встановлених предметів ведення місцевого самоврядування, і оплачувану із коштів місцевого бюджету та позабюджетних фондів

Представлені класифікаційні характеристики процесу взаємодії влади та бізнесу дозволяють формувати відповідне організаційне забезпечення та оцінювати вплив взаємовідносин органів місцевого самоврядування та господарюючих суб'єктів на соціально-економічний розвиток міста.

При формуванні оцінки впливу взаємодії міста та бізнесу на міський соціально-економічний розвиток необхідно враховувати те, що вона включає набір поведінкових і демографічних реакцій міського населення, який не піддається статистичному обліку, а також враховує отриману за результатами опитування населення оцінку рівня якості життя та рівня розвитку міста. Це дозволяє виявити причини економічних та соціальних процесів, які відбуваються в місті, реакції населення на них, а також ступінь впливу на ці процеси органів місцевої влади та бізнесу [2, с.135-136].

Практика взаємодії між владою та господарюючими суб'єктами в процесі міського управління і аналіз їх можливостей щодо мобілізації ресурсів на користь місцевого розвитку, свідчить про потенціал і переваги представників великого бізнесу як базових учасників соціального та публічно-приватного партнерства на рівні міста [1,7,9]. На рис 1. систематизовані особливості великих підприємств та об'єднань. Зазначені особливості дозволяють великому бізнесу не тільки сприяти мобілізації інвестиційно-фінансових, трудових та інших ресурсів на користь міського соціально-економічного розвитку, але й приймати участь у реалізації екологічних і соціальних програм міського розвитку.

Рис.1 Особливості великих підприємств та об'єднань як базових учасників взаємодії влади та бізнесу в процесі міського розвитку

Пріоритетним об'єктом, чинником, результатом і інструментом взаємодії влади і бізнесу виступає також система стратегічного планування міського розвитку [5.10]. Визначаючи і фіксує систему зобов'язань, які беруть на себе органи місцевого самоврядування та господарюючі суб'єкти різних форм власності в реалізації стратегій по відповідних напрямках, стратегічний план відіграє істотну роль як в системі інвестиційного забезпечення економіки міста (висвітлюючи пріоритети, джерела і умови інвестування), так і в системі публічно-приватного партнерства.

Важливим показником інвестиційних перспектив залучення фінансових джерел в економіку міста є оцінка позиції органів місцевого самоврядування з питань взаємодії з потенційними інвесторами (інвестиційна лояльність) з обов'язковим урахуванням неформальної складової [10, с.117]. Причини врахування неформальної складової полягають не тільки у рентоорієнтованій поведінці міських службовців з метою отримання додаткового корупційного доходу, але й у бажанні органів місцевого самоврядування отримати додаткову віддачу від інвестиційного проекту у формі використання непередбачених інвестиційною угодою коштів у розвиток міської території та інфраструктури (зокрема, ремонт або будівництво дороги, що проходить поряд з об'єктом, який будується інвестором) на підставі встановлення так званих додаткових інвестиційних зобов'язань. Тому участь бізнесу в розвитку території з точки-зору реалізації відповідності параметрам корпоративної соціальної відповідальності (створення робочих місць, виплата гідної офіційної зарплати, своєчасна сплата податкових платежів у повному обсязі) має бути доповнена прямою участю в розвитку інфраструктури життєзабезпечення території. У цьому контексті, додаткове інвестиційне навантаження в певній мірі посилює закріпленість інвестора до території міста, знижуючи ймовірність його відходу на іншу територію, що в перспективі може збільшити віддачу від інвестиційного проекту.

Таким чином, представлені підходи до класифікації, оцінки впливу, врахування особливостей великих підприємств та об'єднань, залучення до участі у міському стратегічному планування та використання принципів інвестиційної лояльності в процесі взаємодії влади та бізнесу сприятимуть організації взаємовигідних відносин між ними.

Висновки.

1. Взаємодія бізнесу та місцевої влади є одним з найважливіших чинників дії на динаміку міського розвитку. У забезпеченні організації взаємовигідного співробітництва між містом та господарюючими суб'єктами, які діють на його території для вирішення завдань економічного та соціального розвитку визначальна роль належить міській владі. Це передбачає використання відповідних видів, рівнів та форм взаємодії, а також врахування оцінки впливу партнерських відносин між владою та бізнесом на міський соціально-економічний розвиток .

2. Форми взаємодії влади та бізнесу включають фінансову, не фінансову та податкову взаємодію, договірні відносини та муніципальне замовлення. Зазначені форми можуть використовуватися окремо або комплексно в залежності від завдань міського економічного та соціального розвитку.

3. Побудова конструктивної взаємовигідної взаємодії між представниками влади та бізнесу у вирішенні проблем соціально-економічного розвитку міської території звичайно здійснюється на принципах соціального або публічно-приватного партнерства. Великі підприємства та об'єднання, які мають властивості, пов'язані з масштабом діяльності, стійкістю, соціальною значимістю, спеціалізацією, ресурсозабезпеченістю, комплексністю та адаптованістю до локальної економічної специфіки, повною мірою відповідають умовам залучення їх до виконання коштовних проектів міського соціально-економічного розвитку.

4. Важливою умовою інвестиційного забезпечення місцевого розвитку на основі партнерства влади та бізнесу виступає наявність дієвої системи стратегічного планування та врахування неформальної складової взаємодії місцевої влади з потенційними інвесторами. Доцільно залучення в процес стратегічного планування всіх зацікавлених сторін у вирішенні основних проблем бізнесу на міській території, включення механізму публічно-приватного партнерства, а також врахування інтересів зацікавлених сторін при визначенні додаткових інвестиційних зобов'язань, спрямованих на забезпечення розвитку міської інфраструктури.

Представлені пропозиції щодо організації взаємовигідної взаємодії між владою та бізнесом в процесі міського управління в подальших дослідженнях доцільно конкретизувати та формалізувати процес інвестиційної лояльності й врахування інтересів зацікавлених сторін при реалізації проектів розвитку міської території та інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мельник А.Ф. Управління розвитком муніципальних утворень : теорія, методологія, практика: моногр. / А.Ф.Мельник, ГЛ.Монастирський. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 476 с.
2. Уколов В. Ф. Взаимодействие власти, бизнеса и общества: моногр. / В.Ф. Уколов. – М. : Экономика, 2009. – 622 с

3. Ємельянов В.М. Взаємодія між органами влади на регіональному та державному рівнях щодо розвитку бізнес-середовища /В.М. Ємельянов // Економіка та держава. – 2008. – № 8. – С.107-109.
4. Квітка С.А. Партнерство влади та бізнесу: європейські підходи і концепції / С. А. Квітка // Грані : Науково-теор. і громадсько-політ. альманах. - 2013. - № 8. - С. 169-173.
5. Кох И.А. Тенденции социального развития монопрофильных городов с градообразующим предприятием / И.А. Кох // Научный вестник УАГС: политология, экономика, социология, право. – 2009. – No 4(9).- [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vestnik.uapa.ru/ru-ru/issue/2009/04/10/>.
6. Сментина Н. В. Партнерство влади, бізнесу та громади як складова успішності місцевого соціально-економічного розвитку / Н. В. Сментина // Вісник ХНУ. Економічні науки. – 2013. – Т.3, №2. – С. 259-262.
7. Frank F. The Partnership Handbook / F. Frank, A. Smith.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://www.sdc.gc.ca/en/epb/sid/cia/partnership/handbook.doc>.
8. Hofmeister A., Public-Private Partnerships in Switzerland: Crossing the Bridge with the Aid of a new Governance Approach/ A. Hofmeister, H/ Borchert// International Review of Administrative Sciences..-2004.-Vol.70(2)- P.217-232 .
9. Трифонов В.А Пути инновационного взаимодействия органов местного самоуправления и градообразующих предприятий / В.А. Трифонов, М.М. Лобанов // Известия Томского политех.ун-та.-,2007.-Т.310.-№3.- С.116-118.
10. Дегтярев А., Инвестиционный потенциал муниципальных образований: неформальное взаимодействие власти и бизнеса / А.Дегтярев, Р.Маликов, К.Гришин //Общество и экономика. – 2011. – № 2. – С. 141–155